INTERNATIONAL EJER 2017 CONGRESS

IV th INTERNATIONAL EURASIAN EDUCATIONAL RESEARCH CONGRESS

BİLDİRİ KİTABI

EJERCONGRESS 2017 CONFERENCE PROCEEDINGS

"Değişen Zamanlar, Değişen İhtiyaçlar: e-Eğitim, Eşitlik, Göç ve Farklılıklar"

"Changing Times, Changing Needs: Online Education, Equality, Immigration and Diversity"

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ 1992 DENİZLİ

EJER

11 Mayıs-14 Mayıs 2017
Pamukkale Üniversitesi

11 May-14 May 2017
Pamukkale University

IVth INTERNATIONAL EURASIAN EDUCATIONAL RESEARCH CONGRESS

BİLDİRİ KİTABI

EJERCONGRESS 2017 CONFERENCE PROCEEDINGS

11 Mayıs-14 Mayıs 2017

Pamukkale Üniversitesi

11 May-14 May 2017

Pamukkale University

ANI YAYINCILIK

ANKARA

IVth INTERNATIONAL EURASIAN EDUCATIONAL RESEARCH CONGRESS

EJERCONGRESS 2017 BİLDİRİ KİTABI

EJERCONGRESS 2017 CONFERENCE PROCEEDINGS

Anı Yayıncılık
Kızılırmak Sokak 10/A
Bakanlıklar / Ankara
Basım tarihi : Aralık 2017
Tel : 0 312 425 81 50 pbx
Fax : 0 312 425 81 11
info@aniyayincilik.com.tr
ejercongress2017@gmail.com
www.aniyayincilik.com.tr

ISBN: 978-605-170-182-0

KONGRE ONURSAL BAŞKANLARI

Prof. Dr. Hüseyin BAĞ
Pamukkale Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Veysel SÖNMEZ
EJER Kurucu Editörü

KONGRE EŞ BAŞKANLARI

Prof. Dr. Erdinç DURU
Pamukkale Üniversitesi Rektör Yardımcısı

Doç. Dr. Şakir ÇINKIR
EJER Editörü

Dilek ERTUĞRUL
Kongre Sekreteri

KONGRE DÜZENLEME KURULU

Başkan
Doç. Dr. Kazım Çelik
Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekan Yrd.

YEREL DÜZENLEME KURULU ÜYELERİ

Prof. Dr. Efe AKBULUT
Prof. Dr. Sevgi KÜÇÜKER Prof. Dr. Süleyman İNAN
Prof. Dr. Şükran TOK
Prof. Dr. Asuman DUATEPE PAKSU Doç. Dr. Asiye İVRENDİ
Doç. Dr. Bilge CAN
Doç. Dr. Demet YAYLI Doç. Dr. Derya YAYLI
Doç. Dr. Hülya ŞAHİN BALTACI
Doç. Dr. Nuray MAMUR
Doç. Dr. Serkan SEVİM
Doç. Dr. Türkay N. TOK Doç. Dr. Vesile ALKAN
Yrd. Doç.Dr. Hüseyin ÖZÇINAR Yrd. Doç.Dr. Sibel DURU
Yrd. Doç.Dr. Tayfun TANYERİ
Yrd. Doç.Dr. Turgut TÜRKDOĞAN
Yrd. Doç. Dr. Özen YILDIRIM
Dr. Çağlar Naci HIDIROĞLU
Dr. Suna ÇÖĞMEN

ULUSLARARASI DÜZENLEME KURULU ÜYELERİ

Prof. Dr. Christian Faltis,University of California, Davis, USA
Prof. Dr. Gery McNamara, Dublin City University, Dublin, IRELAND Prof. Dr. James Banks, University of Washington,USA
Prof. Dr. Jennifer Mahon, University of Nevada, Reno, USA Prof. Dr. Joe O'hara, Dublin City University, Dublin,IRELAND Prof. Dr. Lynn Burlbaw, University of Texas A&M, USA
Prof. Dr. Mokter Hossain, University of Alabama, USA Prof. Dr. Stephen Lafer, University of Nevada, Reno, USA Doç. Dr. Ayse Çiftçi, Purdue University, IN, USA
Doç. Dr. Ali ERSOY, Anadolu Üniversitesi , Eskişehir, Türkiye Doç. Dr. H.Eray ÇELİK, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, Türkiye Doç. Dr. Senel Poyrazli, Penn State University, PA, USA
Assist. Professor,Tao Wang,University of Washington, Bothell, USA

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Abbas TÜRNÜKLÜ
Prof. Dr. Arda ARIKAN
Prof. Dr. Arif SARIÇOBAN
Prof. Dr. Abdurrahman TANRIÖĞEN
Prof. Dr. Adil TÜRKOĞLU
Prof. Dr. Ahmet DUMAN
Prof. Dr. Ahmet İlhan ŞEN
Prof. Dr. Ahmet Zafer GÖKÇAKAN
Prof. Dr. Alev ÖNDER
Prof. Dr. Ali BÜLBÜL
Prof. Dr. Ali İlker GÜMÜŞELİ
Prof. Dr. Ali Osman ALAKUŞ
Prof. Dr. Ali Osman GÜNDOĞAN
Prof. Dr. Ali Osman ÖZTÜRK
Prof. Dr. Alim KAYA
Prof. Dr. Ali Günay BALIM
Prof. Dr. Ali TAŞ
Prof. Dr. Ali TAŞKIN
Prof. Dr. Anita PIPERE, Daugavpils, LATVIA
Prof. Dr. Abdülkadir MASKAN
Prof. Dr. Adnan ERKUŞ
Prof. Dr. Asuman DUATEPE PAKSU
Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR
Prof. Dr. Ayhan YILMAZ
Prof. Dr. Ayla OKTAY
Prof. Dr. Ayşe BALCI KARABOĞA
Prof. Dr. Ayşegül DALOĞLU
Prof. Dr. Ayşe Rezan ÇEÇEN EROĞUL
Prof.Dr. Aysel KÖKSAL AKYOL
Prof.Dr. Ayşen BAKİOĞLU
Prof. Dr. Ayten GENÇ
Prof. Dr. Belma TUĞRUL
Prof. Dr. Belma HANEDAR
Prof. Dr. Berrin AKMAN
Prof. Dr. Beatrice ADEARA,
Prof. Dr. Binnur YEŞİLYAPRAK
Prof. Dr. Buket AKKOYUNLU
Prof. Dr. Bülbin SUCUOĞLU
Prof. Dr. Birgit PEPIN, Sor
Prof. Dr. Cahit KAVCAR
Prof. Dr. Celal BAYRAK
Prof. Dr. Çavuş ŞAHİN
Prof. Dr. Danny Wyffels
Prof. Dr. David BRIDGES
Doç. Dr. Murat BALKIS
Doç. Dr. Musa DİKMENLİ
Doç. Dr. Mustafa Levent İNCE
Doç. Dr. Mustafa Sami TOPÇU
Doç. Dr. Mustafa YAVUZ
Doç. Dr. Mübin KIYICI
Doç. Dr. Münevver CAN YAŞAR
Doç. Dr. Nazmiye ÇİVİTÇİ
Doç. Dr. Nebil REYHANİ
Doç. Dr. Necdet AYKAÇ
Doç. Dr. Necdet GÜNER
Doç. Dr. Necdet KONAN
Doç. Dr. Necla Acun KAPIKIRAN
Doç. Dr. Necla KÖKSAL
Doç. Dr. Necmi GÖKYER
Doç. Dr. Nejat İra
Doç. Dr. Nesrin ÖZDENER
Doç. Dr. Neşe TERTEMİZ
Doç. Dr. Nihat BAYAT
Doç. Dr. Nihat ŞAD
Doç. Dr. Nil DUBAN
Doç. Dr. Nilgün AÇIK ÖNKAŞ
Doç. Dr. Nilgün SEÇKEN
Doç. Dr. Nilgün YENİCE
Doç. Dr. Nilüfer KÖSE
Doç. Dr. Nuray TAŞTAN
Doç. Dr. Nuray MAMUR
Doç. Dr. Nuri DOĞAN
Doç. Dr. Osman TİTREK
Doç. Dr. Ömer ADIGÜZEL
Doç. Dr. Ömer Faruk TUTKUN
Doç. Dr. Özcan DOĞAN
Doç. Dr. Özgür YILDIZ
Doç. Dr. Özlem TAGAY
Doç. Dr. Özlem KÖRÜKÇÜ
Doç. Dr. Paşa Tevfik CEPHE
Doç. Dr. Pınar SARPKAYA
Doç. Dr. Perihan DİNÇ ARTUT
Doç. Dr. Perihan ÜNÜVAR
Doç. Dr. Recep ERCAN
Doç. Dr. Recep Şahin ARSLAN
Doç. Dr. Rüyam KÜÇÜKSÜLEYMANOĞLU
Doç. Dr. Sabahattin DENİZ
Doç. Dr. Sabri SİDEKLİ
Prof. Dr. Derin ATAY
Prof. Dr. Didem Müge SİYEZ
Prof. Dr. Efe AKBULUT
Prof. Dr. Erdal TOPRAKÇI
Prof. Dr. Elif ÜSTÜN
Prof. Dr. Emine KOLAÇ
Prof. Dr. Erdinç DURU
Prof. Dr. Erol KUYURTAR
Prof. Dr. Erten GÖKÇE
Prof. Dr. Esmahan AĞAOĞLU
Prof. Dr. Ekber TOMUL
Prof. Dr. Fatma AÇIK
Prof. Dr. Fatma HAZIR BIKMAZ
Prof. Dr. F. Çağlayan DİNÇER
Prof. Dr. Fidan KORKUT OWEN
Prof. Dr. Figen ÇOK
Prof. Dr. Filiz BİLGE
Prof. Dr. Firdevs Güneş
Prof. Dr. Funda ACARLAR
Prof. Dr. Gery McNamara,
Prof. Dr. Gelengül HAKTANIR
Prof. Dr. Gıyasettin DEMİRHAN
Prof. Dr. Gökay YILDIZ
Prof. Dr. Gölge SEFEROĞLU
Prof. Dr. Gülden UYANIK BALAT
Prof. Dr. Günseli YILDIRIM
Prof. Dr. Hasan Hüseyin AKSOY
Prof. Dr. Handan Asude BAŞAL
Prof. Dr. Hatice Ferhan ODABAŞI
Prof. Dr. Hayri ERTAN
Prof. Dr. Hasan ARSLAN
Prof. Dr. Hasan COŞKUN
Prof. Dr. Hatice Nur ERKIZA
Prof. Dr. Hilmi DEMİRKAYA
Prof. Dr. Hülya GÜR
Prof. Dr. Hüseyin Gazi TOPDEMİR
Prof. Dr. Hüseyin KIRAN
Prof. Dr. İbrahim GÜNER
Prof. Dr. İbrahim YILDIRIM
Prof. Dr. İlhan GÜNBAYIR

Prof. Dr. İnayet AYDIN
Prof. Dr. İsmail AYDOĞAN
Prof. Dr. İsmail Hakkı ERTEN
Prof. Dr. İsmail Hakkı MİRİCİ
Prof. Dr. İzzet GÖRGEN
Prof. Dr. Jale ÇAKIROĞLU
Prof. Dr. Joe O'hara,
Prof. Dr. Jordanescu EUGEN
Prof. Dr. Kürşat EĞİLMEZ
Prof. Dr. Lale ALTINKURT
Prof. Dr. Leyla HARPUTLU
Prof. Dr. Levent TURAN
Prof. Dr. Mehmet ARSLAN
Prof. Dr. Mualla AKSU
Prof. Dr. Mustafa ÇELİKTEN
Prof. Dr. Mehtap ÇAKAN
Prof. Dr. Mehmet DEMİREZEN
Prof. Dr. Mehmet ELGÜN
Prof. Dr. Mehmet GÜVEN
Prof. Dr. Mehmet KÜÇÜK
Prof. Dr. Melek KALKAN
Prof. Dr. Mithat AYDIN
Prof. Dr. Mukaddes ERDEM
Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR
Prof. Dr. Mustafa Volkan COŞKUN
Prof. Dr. Mübeccel Sara GÖNEN
Prof. Dr. Necati CEMALOĞLU
Doç. Dr. Sait AKBAŞLI
Doç. Dr. Sait ULUÇ
Doç. Dr. Sakine Gülfem ÇAKIR
Doç. Dr. Salih Paşa MEMİŞOĞLU
Doç. Dr. Sare ŞENGÜL
Doç. Dr. Sedat IŞIKLI
Doç. Dr. Sedat UÇAR
Doç. Dr. Seçil ERÖKTEN
Doç. Dr. Senel Poyrazli
Doç. Dr. Serap EMİR
Doç. Dr. Serkan SEVİM
Doç. Dr. Seval ERDEN
Doç. Dr. Suat TÜRKOĞUZ
Doç. Dr. Süleyman CAN
Doç. Dr. Şahin KESİCİ
Doç. Dr. Şahin KAPIKIRAN
Doç. Dr. Şakir ÇINKIR
Doç. Dr. Şakire OCAK KARABAY
Doç. Dr. Şehnaz CEYLAN
Doç. Dr. Şendil CAN
Doç. Dr. Şengül S. ANAGÜN
Doç. Dr. Şerife YÜCESOY
Doç. Dr. Şevki KÖMÜR
Doç. Dr. Şükrü ADA
Doç. Dr. Şükran DİLİDÜZGÜN
Doç. Dr. Tahir KODAL
Doç. Dr. Tuğba ÇELİK
Doç. Dr. Tuncay AKÇADAĞ
Doç. Dr. Tuncay ÖĞRETMEN
Doç. Dr. Tülin GÜLER
Doç. Dr. Turan PAKER
Doç. Dr. Türkay Nuri TOK
Doç. Dr. Vesile Alkan
Doç. Dr. Vural HOŞGÖRÜR
Doç. Dr. Yahya ALTINKURT
Doç. Dr. Yalçın YALAKİ
Doç. Dr. Yasemin ERGENEKON
Doç. Dr. Yaşar KONDAKÇI
Doç. Dr. Yavuz AKBULUT
Doç. Dr. Yeter ŞAHİNER
Doç. Dr. Yılmaz TONBUL
Doç. Dr. Yusuf ŞAHİN
Doç. Dr. Yücel KABAPINAR
Doç. Dr. Zekeriya NARTGÜN
Doç. Dr. Zeliha YAZICI
Doç. Dr. Zerrin TURAN
Doç. Dr. Zeynep ALAT
Doç. Dr. Zeynep Cihangir ÇANKAYA
Yrd. Doç. Dr. A. Cenden KARAMAN
Yrd. Doç. Dr. Abbas ERTÜRK
Yrd. Doç. Dr. Abdullah Cem ÖZAL
Yrd. Doç. Dr. Adile GÜLŞAH SARANLI
Yrd. Doç. Dr. Ahmet BAŞAL
Yrd. Doç. Dr. Ahu ARICIOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Alev GİRLİ
Yrd. Doç. Dr. Ali Gürsan SARAÇ
Yrd. Doç. Dr. Ali KIŞ
Yrd. Doç. Dr. Arslan BAYRAM
Yrd. Doç. Dr. Arzu ARIKAN
Yrd. Doç. Dr. Aslı TAYLI
Yrd. Doç. Dr. Atiye ADAK ÖZDEMİR
Yrd. Doç. Dr. Aylin ÇAM
Yrd. Doç. Dr. Aysel Esen ÇOBAN
Yrd. Doç. Dr. Ayşegül BAYRAKTAR
Yrd. Doç. Dr. Ayşe Samur ÖZTÜRK
Yrd. Doç. Dr. Ayten KİRİŞ AVAROĞULLARI
Yrd. Doç. Dr. Baki ŞAHİN
Prof. Dr. Nevide DELLAL
Prof. Dr. Nevin SAYLAN
Prof. Dr. Neriman ARAL
Prof. Dr. Nergüz Bulut SERİN
Prof. Dr. Nükhet DEMİRTAŞLI
Prof. Dr. Nihat AYCAN
Prof. Dr. Nilgün METİN
Prof. Dr. Nurettin ŞAHİN
Prof. Dr. Nuri DOĞAN
Prof. Dr. Oğuz ÖZDEMİR
Prof. Dr. Orhan KARAMUSTAFAOĞLU
Prof. Dr. Ozana URAL
Prof. Dr. Ragıp ÖZYÜREK
Prof. Dr. Ramazan SEVER
Prof. Dr. Rengin ZEMBAT
Prof. Dr. Rıfat MİSER
Prof. Dr. Ruhi SARPKAYA
Prof. Dr. Sadegül AKBABA ALTUN
Prof. Dr. Sema BATU
Prof. Dr. Semra SUNGUR
Prof. Dr. Sadi SEFEROĞLU
Prof. Dr. Sadık KARTAL
Prof. Dr. Salih UŞUN
Prof. Dr. Savaş BAŞTÜRK
Prof. Dr. Serap NAZLI
Prof. Dr. Sebahattin ÇEVİKBAŞ
Prof. Dr. Sedat SEVER
Prof. Dr. Seher BALCI ÇELİK
Prof. Dr. Seher SEVİM
Prof. Dr. Selahattin GELBAL
Prof. Dr. Selahattin DİLİDÜZGÜN
Prof. Dr. Semra ERKAN
Prof. Dr. Seval FER
Prof. Dr. Sevgi KÜÇÜKER
Prof. Dr. Sezgin VURAN
Prof. Dr. Sinan ERTEN
Prof. Dr. Sibel GÜNEYSU
Prof. Dr. Soner YILDIRIM

Prof. Dr. Söngül TÜMKAYA
Prof. Dr. Süleyman İNAN
Prof. Dr. Sven PERSSON
Prof. Dr. Şükran TOK
Prof. Dr. Refik BALAY
Prof. Dr. Theo WUBBELS
Prof. Dr. Teoman KESERCİOĞLU
Prof. Dr. Tevhide KARGIN
Prof. Dr. Tohit GÜNEŞ
Prof. Dr. Tuğba YANPAR YELKEN
Prof. Dr. Türkan ARGON
Prof. Dr. Uğur SAK
Prof. Dr. Ursula CASANOVA
Prof. Dr. Vedat Özsoy
Prof. Dr. Yusif MAMMADOV
Prof. Dr. Yasemin BAYYURT
Prof. Dr. Yasemin Karaman KEPENEKÇİ
Prof. Dr. Yasemin KIRKGÖZ
Prof. Dr. Yasemin Koçak USLUEL
Prof. Dr. Yaşare AKTAŞ ARNAS
Prof. Dr. Yavuz AKPINAR
Prof. Dr. Yeşim ÇAPA AYDIN
Prof. Dr. Yeşim FAZLIOĞLU
Prof. Dr. Yıldız GÜVEN
Prof. Dr. Yusuf BUDAK
Prof. Dr. Yüksel KAVAK
Prof. Dr. Zekeriya GÜNEY
Prof. Dr. Zekeriya NARTGÜL
Prof. Dr. Zuhal OKAN
Yrd. Doç. Dr. Berna Cantürk GÜNHAN
Yrd. Doç. Dr. Berna GÜCÜM
Yrd. Doç. Dr. Bertan AKYOL
Yrd.Doç.Dr. Berna ARSLAN
Yrd. Doç. Dr. Beyzagül KAPÇAK IŞIKSUNGUR
Yrd. Doç. Dr. Binnur HACİİBRAHİMOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Birsel AYBEK
Yrd. Doç. Dr. Buket KORKUT RAPTİS
Yrd. Doç. Dr. Burak KARABEY
Yrd. Doç. Dr. Bünyamin YURDAKUL
Yrd. Doç. Dr. Burcu AKHUN
Yrd. Doç. Dr. Burcu ÖZDEMİR BECEREN
Yrd. Doç. Dr. Burcu ŞENLER
Yrd. Doç. Dr. Burçak BOZ
Yrd. Doç. Dr. Canan KOÇ
Yrd. Doç. Dr. Cihat DEMİR
Yrd. Doç. Dr. Çetin ERDOĞAN
Yrd. Doç. Dr. Çiğdem ALDAN KARADEMİR
Yrd. Doç. Dr. Deha DOĞAN
Yrd. Doç. Dr. Deniz GÜLLEROĞLU
Yrd. Doç. Dr. Derya YILDIZ
Yrd. Doç. Dr. Didem AKYÜZ
Yrd. Doç. Dr. Didem ÇETİN
Yrd. Doç. Dr. Dilruba KÜRÜM
Yrd. Doç. Dr. Dilruba KÜRÜM YAPICIOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Duygu SÖNMEZ
Yrd. Doç. Dr. Elvan GÜNEL
Yrd. Doç. Dr. Emel SARITAŞ
Yrd. Doç. Dr. Emel TOK
Yrd. Doç. Dr. Emine ÇİL
Yrd. Doç. Dr. Emine Ferda BEDEL
Yrd. Doç. Dr. Engin ADER
Yrd. Doç. Dr. Enver YOLCU
Yrd. Doç. Dr. Erdal KÜÇÜKER
Yrd. Doç. Dr. Ergül DEMİR
Yrd. Doç. Dr. Erkan ÇER
Yrd. Doç. Dr. Erkan KIRAL
Yrd. Doç. Dr. Erkan TABANCALI
Yrd. Doç. Dr. Ertuğ CAN
Yrd. Doç. Dr. Esra YECAN
Yrd. Doç. Dr. Feyyaz KARACA
Yrd. Doç. Dr. Fatma Aslan TUTAK
Yrd. Doç. Dr. Fatma TEZCAN
Yrd. Doç. Dr. Fatma ÇOBANOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Fatoş KORKMAZ
Yrd. Doç. Dr. Fazilet TAŞDEMİR
Yrd. Doç. Dr. Filiz AKAR
Yrd. Doç. Dr. Fisun BOZKURT
Yrd. Doç. Dr. Funda NAYIR
Yrd. Doç. Dr. Gamze ABUR
Yrd. Doç. Dr. Gamze SART
Yrd. Doç. Dr. Gökçe GÖKALP
Yrd. Doç. Dr. Gökhan ARASTAMAN
Yrd. Doç. Dr. Göksu Gözen ÇITAK
Yrd. Doç. Dr. Gözde İNAL KIZILTEPE
Yrd. Doç. Dr. Gülce COŞKUN ŞENTÜRK
Yrd. Doç. Dr. Güliz AYDIN
Yrd. Doç. Dr. Gülten KOÇ
Yrd. Doç. Dr. Hakan IŞIK
Yrd. Doç. Dr. Halim ÇAVUŞOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Halit KARALAR
Yrd. Doç. Dr. Handan GÜNEŞ
Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin AKSU
Yrd. Doç. Dr. Hatice FIRAT
Yrd. Doç. Dr. Hülya ERCAN
Yrd. Doç. Dr. Hülya ERTAŞ
Yrd. Doç. Dr. Hurşit Cem SALAR
Doç. Dr. Abdullah UĞUR
Doç. Dr. Adnan KAN
Doç. Dr. Abdurrahman ŞAHİN
Doç. Dr. Abdülkadir ERDOĞAN
Doç. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU
Doç. Dr. Ahmet Naci ÇOKLAR
Doç. Dr. Ali Fuat ARICI
Doç. Dr. Ali ESGİN
Doç. Dr. Ali SABANCI
Doç. Dr. Ali MEYDAN
Doç. Dr. Ali ÜNAL
Doç. Dr. Ali YILDIZ
Doç. Dr. Alper ÇİLTAŞ
Doç. Dr. Arif ÖZER
Doç. Dr. Asım ÇİVİTÇİ
Doç. Dr. Asiye TOKER GÖKÇE
Doç. Dr. Asiye İVRENDİ
Doç. Dr. Atılgan ERÖZKAN
Doç. Dr. Aycan Çiçek SAĞLAM
Doç. Dr. Aydın BALYER
Doç. Dr. Ayse Çiftçi
Doç. Dr. Ayse MEMİŞ
Doç. Dr. Atilla YILDIRIM
Doç. Dr. Ayhan Kürşat ERBAŞ
Doç. Dr. Ayfer ŞAHİN
Doç. Dr. Aynur BOZKURT BOSTANCI
Doç. Dr. Ayperi DİKİCİ SIĞIRTMAÇ
Doç. Dr. Aysen Esen ÇOBAN
Doç. Dr. Ayşe OĞUZ ÜNVER
Doç. Dr. Ayşegül Amanda YEŞİLBURSA
Doç. Dr. Aytunga OĞUZ
Doç. Dr. Bahadır ERİŞTİ
Doç. Dr. Bahadır YANIK
Doç. Dr. Bahadır YILDIZ
Doç. Dr. Bahar DEMİR
Doç. Dr. BAKİ DUY

Doç. Dr. Bayram AŞILIOĞLU
Doç. Dr. Bayram BIÇAK
Doç. Dr. Bayram BAŞ
Doç. Dr. Bayram ÇETİN
Doç. Dr. Bayram TAY
Doç. Dr. Bilal DUMAN
Doç. Dr. Bilge CAN
Doç. Dr. Buket YAKMACI GÜZEL
Doç. Dr. Bülent AYDOĞDU
Doç. Dr. Bülent ÇETİNKAYA
Doç. Dr. Canan ASLAN
Doç. Dr. Celal Tayyar UĞURLU
Doç. Dr. Cem BALÇIKANLI
Doç. Dr. Cem GÜZELLER
Doç. Dr. Cem BALÇIKANLI
Doç. Dr. Cemal Ergin EKİNCİ
Doç. Dr. Cemalettin İPEK
Doç. Dr. Cengiz ŞAHİN
Doç. Dr. Cevat ELMA
Doç. Dr. Coşkun KÜÇÜKTEPE
Doç. Dr. Çağlar ÇAĞLAR
Doç. Dr. Çetin TÜRKYILMAZ
Doç. Dr. Demet YAYLI
Doç. Dr. Derya ASI
Doç. Dr. Derya YAYLI
Doç. Dr. Dilek ÇELİKLER
Doç. Dr. Dilek TANIŞLI
Doç. Dr. Eda ÜSTÜNEL
Doç. Dr. Elif ÇELEBİ ÖNCÜ
Doç. Dr. Elif TÜRNÜKLÜ
Doç. Dr. Elif Sazak PINAR
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin ÖZÇINAR
Yrd. Doç. Dr. İbrahim TUNCEL
Yrd. Doç. Dr. İdris KAYA
Yrd. Doç. Dr. İlker CIRIK
Yrd. Doç. Dr. İsmail UYSAL
Yrd. Doç. Dr. Jacqueline GUSTAFSON
Yrd. Doç. Dr. Kaan Zülfikar DENİZ
Yrd. Doç. Dr. Kemal DAŞCIOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Kenan DİKİLİTAŞ
Yrd. Doç. Dr. Kevser BAYKARA
Yrd. Doç. Dr. Levent ŞENYÜZ
Yrd. Doç. Dr. Levent YAYCI
Yrd. Doç. Dr. Melek ALTIPARMAK KARAKUŞ
Yrd. Doç. Dr. Meltem GÖNDEN
Yrd. Doç. Dr. Meltem ÇENGEL
Yrd. Doç. Dr. Meryem Nur AYDEDE
Yrd. Doç. Dr. Meral ÖREN
Yrd. Doç. Dr. Mesut ÖZEL
Yrd. Doç. Dr. Metin AŞÇI
Yrd. Doç. Dr. Mustafa ALTINKÖK
Yrd. Doç. Dr. Mesture Kayhan ALTAY
Yrd. Doç. Dr. Muhammet AVAROĞULLARI
Yrd. Doç. Dr. Murat AKYILDIZ
Yrd. Doç. Dr. Murat ERTEN
Yrd. Doç. Dr. Mustafa GİRGİN
Yrd. Doç. Dr. Müge ADNAN
Yrd. Doç. Dr. Müge ŞEN
Yrd. Doç. Dr. Nagihan YILDIRIM
Yrd. Doç. Dr. Nazmi DURKAN
Yrd. Doç. Dr. Nebiye KORKMAZ
Yrd. Doç. Dr. Necla EKİNCİ
Yrd. Doç. Dr. Nigar İpek EĞİLMEZ
Yrd. Doç. Dr. Nihan DEMİRKASIMOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Nilgün CEVHER KALBURAN
Yrd. Doç. Dr. Nilüfer ÖZCAN DEMİR
Yrd. Doç. Dr. Nurgül AKMANOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Betül Polat DEMİR
Yrd. Doç. Dr. Olcay SERT
Yrd. Doç. Dr. Onur İŞBULAN
Yrd. Doç. Dr. Osman Raşit IŞIK
Yrd. Doç. Dr. Ömer KUTLU
Yrd. Doç. Dr. Ömür KOÇ
Yrd. Doç. Dr. Öner ÇELİKKALELİ
Yrd. Doç. Dr. Özden FİDAN
Yrd. Doç. Dr. Özen YILDIRIM
Yrd. Doç. Dr. Özge YİĞİTCAN NAYİR
Yrd. Doç. Dr. Özgül Polat UNUTKAN
Yrd. Doç. Dr. Özlem ALKAN ERSOY
Yrd. Doç. Dr. Özlem KAF HASIRCI
Yrd. Doç. Dr. Özlem Yeşim ÖZBEK
Yrd. Doç. Dr. Özlem YURT
Yrd. Doç. Dr. Pervin OYA TANERİ
Yrd. Doç. Dr. Pınar BAL
Yrd. Doç. Dr. Pınar FETTAHLIOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Pınar ŞAFAK
Yrd. Doç. Dr. Raşit AVCI
Yrd. Doç. Dr. Rıza AKYÜREK
Yrd. Doç. Dr. Ruken AKAR VURAL
Yrd. Doç. Dr. Safiye Bilican DEMİR
Yrd. Doç. Dr. Salim SEVER
Yrd. Doç. Dr. Salih ÇAKMAK
Yrd. Doç. Dr. Sayım AKTAY
Yrd. Doç. Dr. Saadet KURU ÇETİN
Yrd. Doç. Dr. Sabriye ŞENER
Yrd. Doç. Dr. Sedat İNCE
Yrd. Doç. Dr. Sedef CANBAZOĞLU BİLİCİ
Yrd. Doç. Dr. Selami OK
Doç. Dr. Elvan ŞAHİN
Doç. Dr. Emre ÜNAL
Doç. Dr. Emine AHMETOĞLU
Doç. Dr. Eray ÇELİK
Doç. Dr. Erkut KONTER
Doç. Dr. Esin ATAV
Doç. Dr. Esma Buluş KIRIKKAYA
Doç. Dr. Fatma ÇALIŞANDEMİR
Doç. Dr. Fatma ÇELİKKAYAPINAR
Doç. Dr. Fatma SUSAR KIRMIZI
Doç. Dr. Fatma ÖZMEN
Doç. Dr. Fatma ÜNAL
Doç. Dr. Figen ERSOY
Doç. Dr. Filiz KABAPINAR
Doç. Dr. Füsun ALACAPINAR
Doç. Dr. Gaye TUNCER TEKSÖZ
Doç. Dr. Gökhan ÇETİNKAYA
Doç. Dr. Gül ÜNAL ÇOBAN
Doç. Dr. Gülden Uyanık BALAT
Doç. Dr. Gürsoy AKÇA
Doç. Dr. Hacer Hande UYSAL
Doç. Dr. Hakan ATILGAN
Doç. Dr. Hakan ÜLPER
Doç. Dr. Halise Pelin KARASU
Doç. Dr. Hamit YOKUŞ
Doç. Dr. Harun ŞAHİN
Doç. Dr. Hasan BAĞCI
Doç. Dr. Hasan DEMİRTAŞ
Doç. Dr. Hasan HALUK ERDEM
Doç. Dr. Hasan GÜRGÜR
Doç. Dr. Hatice BAKKALOĞLU
Doç. Dr. Hatice BEKİR
Doç. Dr. Hilal AKTAMIŞ
Doç. Dr. Hatice ODACI

Doç. Dr. Hülya ŞAHİN BALTACI
Doç. Dr. Hünkar KORKMAZ
Doç. Dr. Hüseyin KÜÇÜKÖZER
Doç. Dr. Hüseyin YOLCU
Doç. Dr. Işıl Kabakçı YURDAKUL
Doç. Dr. İlhan YALÇIN
Doç. Dr. İlhan KARATAŞ
Doç.Dr. İlke EVİN GENCEL
Doç.Dr. İlknur Çifci TEKİNARSLAN
Doç. Dr. İsmail HAKKI KIZILOLUK
Doç. Dr. İsmail Hakkı DEMİRCİOĞLU
Doç. Dr. Kadir BEYCİOĞLU
Doç. Dr. Kamile DEMİR
Doç. Dr. Kasım YILDIRIM
Doç. Dr. Kaya YILMAZ
Doç. Dr. Kaya YILDIZ
Doç. Dr. Kazım ÇELİK
Doç. Dr. Kemal KAYIKÇI
Doç. Dr. Kemal Sinan ÖZMEN
Doç. Dr. Kenan ÖZCAN
Doç. Dr. Kerim GÜNDOĞDU
Doç. Dr. Kürşad YILMAZ
Doç. Dr. Levent MERCİN
Doç. Dr. Lütfi ÜREDİ
Doç. Dr. Maide ORÇAN
Doç. Dr. Mehmet AÇIKALIN
Doç. Dr. Mehmet Akif OCAK
Doç. Dr. Mehmet Ali AKINCI
Doç. Dr. Melek ÇAKMAK
Doç. Dr. Melek DEMİREL
Doç. Dr. Mehmet Fatih ÖZMANTAR
Doç. Dr. Meliha YILMAZ
Doç. Dr. Murat ÖZDEMİR
Yrd. Doç. Dr. Selmin BİLEN
Yrd. Doç. Dr. Sema ÜNLÜER
Yrd. Doç. Dr. Semra SÜTGİBİ
Yrd. Doç. Dr. Semra TİCAN BAŞARAN
Yrd. Doç. Dr. Serap YETİK
Yrd. Doç. Dr. Serap YILMAZ ÖZELÇİ
Yrd. Doç. Dr. Serkan ARIK
Yrd. Doç. Dr. Serkan ARIKAN
Yrd. Doç. Dr. Serkan DENİZLİ
Yrd. Doç. Dr. Serkan SEVİM
Yrd. Doç. Dr. Servet GÖZETLİK
Yrd. Doç. Dr. Servet ÇELİK
Yrd. Doç. Dr. Seval Deniz KILIÇ
Yrd. Doç. Dr. Seval KÜÇÜKTEPE
Yrd. Doç. Dr. Sezai KOÇYİĞİT
Yrd. Doç. Dr. Sezer Sabriye İKİZ
Yrd. Doç.Dr. Sibel DURU
Yrd. Doç. Dr. Sezgi SARAÇ
Yrd. Doç. Dr. Sibel ÖZSOY
Yrd. Doç. Dr. Sibel KAZAK
Yrd. Doç. Dr. Sibel TURHAN TUNA
Yrd. Doç. Dr. Sibel YOLERİ
Yrd. Doç. Dr. Sinan KOÇYİĞİT
Yrd. Doç. Dr. Soner AKŞEHİRLİ
Yrd. Doç. Dr. Suat CAKOVA
Yrd. Doç. Dr. Şadan ÖKMEN
Yrd. Doç. Dr. Şadiye KELEŞ
Yrd. Doç. Dr. Şenay YAPICI
Yrd. Doç. Dr. Şemseddin GÜNDÜZ
Yrd. Doç. Dr. Şeyda Deniz TARIM
Yrd. Doç. Dr. Tangül KABAEL
Yrd. Doç. Dr. Tayfun TANYERİ
Yrd. Doç. Dr. Temel TOPAL
Yrd. Doç. Dr. Tuba YOKUŞ
Yrd. Doç. Dr. Tuğba HOŞGÖR
Yrd. Doç. Dr. Tuğba HORZUM
Yrd. Doç. Dr. Turgut TÜRKDOĞAN
Yrd. Doç. Dr. Türker SEZER
Yrd. Doç. Dr. Ümran ŞAHİN
Yrd. Doç. Dr. Uğur DOĞAN
Yrd. Doç. Dr. Ünal BOZYER
Yrd. Doç. Dr. Yusuf SÜLÜN
Yrd. Doç. Dr. Zafer TANGÜLÜ
Yrd. Doç. Dr. Zeynel HAYRAN
Yrd. Doç. Dr. Zühal ÜNAN
Yrd. Doç. Dr. Erol ÖZÇELİK
Yrd. Doç. Dr. Halise Kader AYATA
Yrd. Doç. Dr. Turgay ÜNALAN
Yrd. Doç. Dr. Uğur AKIN
Yrd. Doç. Dr. Vahit BADEMCİ
Yrd. Doç. Dr. Vesile Kaptan AYKAÇ
Yrd. Doç. Dr. Zeliha DEMİR
Yrd. Doç. Dr. Zeynep AYVAZ TUNCEL
Yrd. Doç. Dr. Zeynep UĞURLU
Yrd. Doç. Dr. Yücel FİDAN
Dr. Ali YILMAZ
Dr. Çağlar N.HIDIROĞLU
Dr. Deniz DERİNBAY
Dr. Ersin ŞAHİN
Dr. Fatih BEKTAŞ
Dr. Hakan TURAN
Dr. Hande Gülbağcı DEDE
Dr. Mahmut ARIKAN
Dr. Mehmet YAPICI
Dr. Remzi YILDIRIM
Dr. Suna ÇÖĞMEN
Öğr. Gör. Dr.Arzu ÖZKAN CEYLAN
Öğr. Gör. Dr.Berna AYTAÇ
Öğr. Gör. Dr.Hayal YAVUZ GÜZEL
Öğr. Gör. Dr.Mustafa Kemal ÖZTÜRK
Öğr. Gör. Dr.Savaş CEYLAN
Öğr. Gör. Dr.Savaş ERGÜL
Öğr. Gör. Kazım ARTUT
Öğr. Gör. Nihal KURUOĞLU MACCARIO

Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları İle Çocuk Haklarına Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki

Pınar BAĞÇELİ KAHRAMAN
Uludağ Üniversitesi

Gönül ONUR SEZER
Uludağ Üniversitesi

Özet

Problem Durumu: Geleceği şekillendirecek öğretmen adaylarının çocuk hakları ve demokrasiye yönelik tutumlarının belirlenmesinin ve buna yönelik lisans programlarında gerekli içeriğe yer verilmesinin, çocukların uğrayabileceği ihmal ve istismarı en aza indireceği düşünülmektedir. Eğitimin temelini oluşturan öğretmen adaylarının demokrasi ve çocuk hakları ile ilgili tutumlarının, görüşlerinin ve hangi değişkenlerin tutumlarını ve görüşlerini etkilediğinin ortaya çıkarılması bu nedenle büyük önem taşımaktadır.

Araştırmanın Amacı: Uludağ Üniversitesi Temel Eğitim, Fen Bilgisi, Matematik Ve Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir.

Araştırmanın Yöntemi: Bu araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın örneklemi 267 öğretmen adayından oluşmaktadır. Araştırmada Gözütok (1995) tarafından geliştirilen 'Demokratik Tutum Ölçeği' ve Karaman Kepenekçi (2006) tarafından geliştirilen 'Çocuk Haklarına Yönelik Tutum Ölçeği' uygulanmıştır. Araştırmanın elde edilen verilere göre demokratik tutumların ve çocuk haklarına yönelik tutumların öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümlere göre farklılık gösterip göstermediği Kruskall Wallis-H (KWH) testi ile çocuk haklarına yönelik tutumlarıyla demokratik tutumları arasındaki ilişki Pearson Korelasyon Katsayısı tekniği ile ve öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının çocuk haklarına yönelik tutumlarını yordama gücü de basit doğrusal regresyon analizi yöntemi ile analiz edilmiştir.

Bulgular: Öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümlere göre çocuk haklarına yönelik tutumlarında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Yapılan bu araştırma sonuçlarına göre, öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümlere göre demokratik tutumlarında okulöncesi eğitimi öğretmen adayları lehine anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının genel olarak demokratik tutumlarının da yüksek olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının demokratik tutumları, çocuk haklarına yönelik tutumlarının pozitif yönde önemli bir yordayıcısıdır.

Araştırmanın sonuçları ve önerileri: Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları ile demokratik tutumları arasında anlamlı ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Lisans programlarında bölümlere göre hazırlanan ders içeriklerinde çocuk haklarına yönelik kazanımların yer almasının öğretmen adaylarının demokratik tutumları ve çocuk haklarına yönelik tutumları üzerinde olumlu etkisi olacağı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen adayları, demokratik tutumlar, çocuk hakları.

The Relation between the Democratic Attitudes of Teacher Candidates and Their Attitudes towards Children Rights

Problem Status: It is thought that determining the attitudes of teacher candidates toward children rights and democracy; and also including the required content in regarding graduation programs, would decrease the negligence and abuse that children may encounter. Therefore it is very important to reveal the fact that the attitudes and views of teacher candidates concerning children rights and democracy, which constitutes the fundamentals of education, and which variables affect their views and attitudes.

The Purpose of the Study: is to examine the relation between the democratic attitudes of teacher candidates, who were in Uludağ University Elementary Education, Science, Mathematics and Social Studies Education, and their attitudes toward children rights in terms of various variables.

The Method of the Research: Within this research scanning model was used. Within this context the sample of the research consists of 267 teacher candidates. Within the research 'Democratic Attitude Scale', which was developed by Gözütok (1995), 'The Attitude Scale toward Children Rights', which was developed by Karaman Kepenekçi (2006), were used. According to the data obtained from the research whether the democratic attitudes and the attitudes of teacher candidates toward children rights differ according to the departments they study was analyzed with Kruskall Wallis-H (KWH) test. The relation between their attitudes toward children rights and their democratic attitudes was analyzed with Pearson Correlation Coefficient Technique. The power of democratic attitudes of teacher candidates for the prediction of their attitudes towards children rights was analyzed with simple linear regression analysis.

Findings: It was determined that there is a significant difference in the attitudes of teacher candidates toward children rights according to the departments they study. According to the results of this research it is determined that there is a significant difference in the attitudes of teacher candidates considering the departments they study on behalf of the teacher candidates of preschool education. In addition it is determined that the democratic attitudes of teacher candidates were higher generally. The democratic attitudes of teacher candidates are significant predictors of their attitudes toward children rights in a positive way.

The Result of the Research and Recommendations: As a result of the research it is determined that there is a significant relation between the attitudes of teacher candidates toward children rights and their democratic attitudes. In graduation programs it can be said that the acquisitions regarding children rights taking place within the course contents according to the departments may have a positive effect on the democratic attitudes of teacher candidates and their attitudes toward children rights.

Keywords: Teacher candidates, democratic attitudes, children rights.

Giriş

Yeni kuşakların topluma kazandırılması süreci aile içinde başlamakta ve bireyler toplumsal rollerini öncelikle aile içinde öğrenmektedirler. Daha sonra okullar ve öğretmenler bireyin toplumsallaştırılması için görevi devralmaktadırlar (Topses, 2014). Bu süreçte eğitim, çocuğun belirlenmiş davranışlara sahip olma sürecini yönlendirmekte ve çocuğun duygusal ve sosyal yönden gelişerek topluma uyum sağlayabilecek bir kişilik geliştirmesine yardımcı olmaktadır (Şimşek 2015). Dolayısıyla eğitim kurumlarının temel görevi her bireyin, toplum içerisinde uyum içinde yaşamasına, haklarına yönelik farkındalık kazanmış olmasına, demokratik bir ortamda kendini ifade edebilmesine ve demokratik bir birey olmasına katkı sağlamaktır. Demokratik bir ortamın oluşturulmaması ve çocukların haklarının tam ve doğru olarak bilinmemesi, çocukların fiziksel, ekonomik, duygusal, cinsel ve eğitimsel ihmal ve istismara uğramalarına neden olabilmektedir (Sağır ve Gözler, 2016). Bu açıdan geleceğin öğretmen adaylarından da demokratik tutuma ve çocuk haklarına yönelik olumlu tutuma sahip bireyler olmaları beklenmektedir.

Demokrasi, çoğunluğun yönetimine dayanan, vatandaşların eşit olmasını sağlamaya çalışan, bireysel hak ve özgürlükleri koruyan bir yönetim şeklidir (Karslı, 2006). Bu tanımdan hareketle demokrasi; özgürlük, adalet, eşitlik, hümanizm, lâiklik, sevgi, hoşgörü, saygı, iletişim, sosyal adalet kavramlarını içermektedir. Dolayısıyla, bu kavramların kazandırılabilmesi aile ve okulda demokratik ortamların sunulması ile mümkündür (Bakır, 2011; Bulandere, 2014; Hotaman 2010; Samancı, 2010). Ülkemizde 1739 sayılı Türk Milli Eğitimi Temel Kanunu'nda da (1973), okulların etkililiğine yönelik ilkelerden biri Demokratiklik ilkesidir. Bu ilkeye göre ülkemizde eğitim kurumları, demokratik bir toplum oluşturulması için vatandaşlarının sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin öğrencilere kazandırılmasına ve geliştirilmesine özen göstermelidir. Eğitim ile demokrasi arasında, birbirini tamamlayacak şekilde bir ilişki bulunmaktadır.

Demokratik öğretmen davranışlarına sahip bir öğretmenin çocukların fikirlerini alması, yapılacak işler konusunda fikir alışverişinde bulunması ve çocuklara seçme hakkı tanıması beklenmektedir (Başar, 2006). Böyle bir öğretmenle birlikte çocukların sorumluluk sahibi, bilinçli ve nitelikli bir birey olarak yetiştirilmesi toplumun mutluluğu ve geleceği için önemlidir. Dolayısıyla öğretmenlerin çocuk hakları konusunda bilinçlendirilmeleri ve uygulamaya dönük çalışmalara yer vermeleri önem kazanmaktadır.

Çocuk hakları, çocukların doğdukları andan itibaren sahip oldukları sağlık, barınma, eğitim, fiziksel ve psikolojik hakların tamamını içeren evrensel bir kavramdır. Yetişkinlerden farklı büyüme ve gelişme gösteren, fiziksel, davranışsal ve psikolojik özelliklere sahip olan çocukların bakımlarının toplumun önemli bir sorunu olduğu ve bu sorunun bilimsel yaklaşımlarla desteklenmesi gerektiği yirminci yüzyılın başlarından itibaren ortaya çıkmış bir konudur (Doğru, 2014). Kökeni 1924 yılında oluşturulan Çocuk Hakları bildirgesine dayanmış olsa da, çocuk hakları 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi ile dünya gündemine gelmiş ve Türkiye bu sözleşmeyi 1990 yılında imzalayarak, 1995 yılında yürürlüğe koymuştur (Erbay, 2013). Bu sözleşmeye göre; çocukların sağlıklı büyüme, gelişme ve eğitim olanaklarına sahip olma gibi hakların yanı sıra, huzurlu ve mutlu olması, istismar ve ihmale maruz kalmaması da en doğal haklarıdır (Gökler, 2009). Çocuk haklarının herkes tarafından bilinmesi, korunması ve bu haklara saygı gösterilmesi en doğru şekilde eğitim yoluyla öğretilmektedir (Turupcu ve Gültekin Akduman, 2015). Çocukların haklarının farkında olan öğretmenlerin üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeleri beklenmektedir. Bununla birlikte, okul öncesi dönemden itibaren haklarını bilen ve koruyan çocukların da büyüdüklerinde başkalarının haklarına saygı gösteren bireyler olacakları düşünülmektedir.

Yurtiçinde ve yurtdışında öğretmenlerin, öğrencilerin, yöneticilerin ve öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşlerini belirleyen çalışmalar da literatürde yer almaktadır (Ersoy, 2011; Kepenekçi, 2006; Kepenekçi ve Baydık, 2009; Shumba, 2003; Tunç, 2008). Seyhan ve Cansever (2017) Materyal Tasarımı dersi kapsamında okulöncesi öğretmen adaylarıyla çocuk hakları konusunda yapmış olduğu çalışmada öğretmen adaylarının farkındalıklarının arttığını belirlemiştir. Dolayısıyla öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri programda bir dersin içeriğinde verilen çocuk hakları konusu, öğretmen adaylarının farkındalıklarını arttırmalarında oldukça etkili olmaktadır.

Demokratik tutumlara ilişkin olarak yurtiçinde ve yurtdışında yapılan çalışmaların çoğunluğunun öğretmenlerin, öğretmen adaylarının, okul yöneticilerinin ve öğrencilerin demokratik tutamlarını belirlemeye yönelik olduğu belirlenmiştir (Almog ve Shechtman, 2007; Çetintaş ve Gömleksiz, 2011; Ercoşkun ve Nalçacı, 2008; Gömleksiz ve Kan, 2008; Morera, Maydeu-Olıvares, Nygre, Whıte, Fernandez ve Skewes, 2006; Sadık ve Sarı, 2012; Sarwar, Yousuf ve Hussein,2010; Toper, 2007). Sadece Peker (2012) yaptığı araştırmada sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumlarını incelemiştir. Ancak geleceğin öğretmen adaylarının bu konulara yönelik tutumlarını belirleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Geleceği şekillendirecek öğretmen adaylarının çocuk hakları ve demokrasiye yönelik tutumlarının belirlenmesinin ve buna yönelik lisans programlarında gerekli içeriğe yer verilmesinin, çocukların uğrayabileceği ihmal ve istismarı en aza indireceği düşünülmektedir. Eğitimin temelini oluşturan öğretmen adaylarının demokrasi ve çocuk hakları ile ilgili tutumlarının ortaya çıkarılması bu nedenle büyük önem taşımaktadır. Bu önemden hareketle bu araştırmanın amacı, Uludağ Üniversitesi Temel Eğitim, Fen ve Teknoloji, Matematik Ve Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasındaki ilişkinin öğrenim gördükleri bölümler açısından incelenmesidir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma Modeli

Uludağ Üniversitesi Temel Eğitim, Fen ve Teknoloji, Matematik ve Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasındaki ilişkinin öğrenim gördükleri bölümler açısından incelenmesine yönelik olarak yapılan bu araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modeli, evren hakkında genel bir sonuca ulaşmak için evrenin tümü veya bir grubun üzerinde yapılan araştırmalardır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016; Karasar, 2009).

Örneklem

Araştırmanın örneklemi dördüncü sınıf öğretmen adayları arasından basit rasgele örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının dördüncü sınıf öğretmen adayları arasından seçilmesinin nedeni, tüm öğretim süreçlerini tamamlamak üzere olmalarıdır.

Tablo 1. *Örneklem grubuna ilişkin demografik bilgiler*

	Cinsiyet					
	Kadın		Erkek		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Sınıf Eğitimi	45	81.8	10	18.2	55	20.5
Okulöncesi Eğitimi	49	98	1	2	50	18.7
Matematik Eğitimi	54	91.5	5	8.5	59	22
Fen ve Teknoloji Eğitimi	42	87.5	6	12.5	48	17.9
Sosyal Bilgiler Eğitimi	38	67.9	18	32.1	56	20.9
Toplam	228	85.1	40	14.9	268	100

Araştırmanın örneklemi 2016-2017 öğretim yılında Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesine devam eden, Sınıf Eğitimi (N=55),Okul Öncesi Eğitim (N=50), Fen ve Teknoloji Eğitimi (N=48), Matematik Eğitimi (N=59) ve Sosyal Bilgiler Eğitimi (N=56) öğretmen adayları olmak üzere toplam 268 öğretmen adayından oluşmaktadır. Örneklemin evrene oranı % 15'tir. Belirlenen sayı araştırmanın evrenine göre kabul edilebilir olarak değerlendirilmiştir (Krijeie ve Morgan, 1970; Akt. Gibbon ve Morris, 1978, s.159).

Veri Toplama Araçları

Demokratik tutum ölçeği. Gözütok (1995) tarafından geliştirilen 'Demokratik Tutum Ölçeği' toplam 50 maddeden oluşmakta ve bu ölçekten alınabilecek puanlar 0-50 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan demokratik tutum düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Birçok ülkede uygulanan 'Teacher Opinonaire on Democracy' isimli ölçek 'Published for Attitude Research Laboratory' tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçeğin G ve H formları Türkçe'ye uyarlanmıştır. Uygulama sonucunda güvenirlik katsayısı .87 olarak bulunmuştur. Ölçeğin 32 maddesi olumlu, 18 maddesi ise olumsuz ifadeden oluşmaktadır. Bu ifadeler için 'Katılıyorum'(1), 'Katılmıyorum' (0) tepki seçenekleri bulunmakta ve puanlanmaktadır. Bu araştırma kapsamında güvenirlik katsayısı .71 olarak tespit edilmiştir.

Çocuk haklarına ilişkin tutum ölçeği. 'Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği' Karaman Kepenekçi (2006) tarafından geliştirilen 5'li likert tipinde bir ölçektir. 22 maddeden oluşan bu ölçeğin içeriğinde çocukların yaşamsal, gelişimsel, korunma ve katılım haklarına ilişkin ifadeler yer almaktadır. Bu ifadeler "Tamamen Katılıyorum"(5), "Katılıyorum"(4), "Kararsızım"(3), "Katılmıyorum"(2) ve "Tamamen Katılmıyorum"(1) şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekteki ifadelerin 19'u olumlu, 3'ü olumsuzdur. En düşük puan 22 ve en yüksek puan ise 110 olan ölçeğin olumsuz ifadeleri 2., 14. ve 15. maddelerdir. Karaman Kepenekçi (2006) tarafından yapılan ölçeğin geçerliğine ve güvenirliğine ilişkin çalışma sonucunda, ölçeğin tek faktörlü olarak ve Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .85 olarak belirlenmiştir. Bu araştırma kapsamında güvenirlik katsayısı .94 olarak tespit edilmiştir.

Veri Analizi

Araştırmanın verileri, SPSS programında çözümlenerek değerlendirilmiştir. Verilerin normal dağılım olup olmadığını belirlemek için Kolmogorov-Smirnov normallik testi yapılmıştır. Bu test sonucunda dağılımın normal olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının ve çocuk haklarına yönelik tutumlarının öğrenim gördükleri bölümlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Kruskall Wallis-H (KWH) testi uygulanmıştır. Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarıyla demokratik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla da Pearson Korelasyon Katsayısı tekniği kullanılmıştır. Ayrıca araştırmanın amacına yönelik olarak, öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının çocuk haklarına yönelik tutumlarını yordama gücünü belirlemek amacıyla basit doğrusal regresyon analizi yöntemi ile veriler analiz edilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Tablo 2. *Demokratik tutum ölçeği ve çocuk haklarına yönelik tutum ölçeğine ait betimsel istatistik sonuçları*

	N	Min	Max	$\overline{X}$	ss
Demokratik Tutum	268	20	44	35.89	3.65
Çocuk Haklarına Yönelik Tutum	268	22	110	103.69	10.56

Öğretmen adaylarının demokratik tutum ölçeğinden aldıkları puanlar incelendiğinde minimum 20, maximum 44 puan aldıkları ve demokratik tutum puan ortalamasının 35.89 olduğu tespit edilmiştir. Çocuk haklarına yönelik tutum puanları incelendiğinde de, öğretmen adaylarının minimum 22, maximum 110 puan aldıkları ve çocuk haklarına yönelik tutum puan ortalamasının ise 103.69 olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlar

doğrultusunda öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının ortalamanın üzerinde olduğu, çocuk haklarına yönelik tutumlarının ise yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Tablo 3. *Öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümlere göre çocuk haklarına yönelik tutumlarına ilişkin KWH testi sonuçları*

Gruplar	n	Sıra Ortalaması	sd	KWH	p	Anlamlı Fark
Sınıf Eğitimi	55	138.34				
Okulöncesi Eğitimi	50	179.69				Okulöncesi-Sınıf
Matematik Eğitimi	59	122.84	4	24.227	.000*	-Fen ve Tek.
Fen ve Teknoloji Eğitimi	48	111.49				-Sosyal Bil.
Sosyal Bilgiler Eğitimi	56	122.39				-Matematik
Toplam	268					

*p<.05

Tablo 3 incelendiğinde; öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümlere göre çocuk haklarına yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($KWH_{(4)}$=24.227; p<.05). Farkın kaynağını bulmak amacıyla yapılan Mann- Whitney U Testi sonucunda okulöncesi eğitimi öğretmen adayları ile sınıf eğitimi, fen ve teknoloji, sosyal bilgiler ve matematik eğitimi öğretmen adayları arasında okulöncesi eğitimi öğretmen adayları lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuca göre okulöncesi eğitimi öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları, diğer bölümlerde okuyan öğretmen adaylarının tutumlarına göre daha yüksektir.

Tablo 4. *Öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümlere göre demokratik tutumlarına ilişkin KWH testi sonuçları*

Gruplar	n	Sıra Ortalaması	sd	KWH	p	Anlamlı Fark
Sınıf Eğitimi	55	127.35				
Okulöncesi Eğitimi	50	180.02				Okulöncesi-Sınıf
Matematik Eğitimi	59	118.59	4	21.880	.000*	-Fen ve Tek.
Fen ve Teknoloji Eğitimi	48	123.27				-Sosyal
Sosyal Bilgiler Eğitimi	56	127.27				-Matematik
Toplam	268					

*p<.05

Araştırma sonuçlarına göre, öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümlere göre demokratik tutumlarında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($KWH_{(4)}$=21.880; p<.05). Farkın kaynağını bulmak amacıyla yapılan Mann-Whitney U Testi sonucunda da, okulöncesi eğitimi öğretmen adayları ile sınıf eğitimi, fen ve teknoloji, sosyal bilgiler ve matematik eğitimi öğretmen adayları arasında okulöncesi eğitimi öğretmen adayları lehine anlamlı farklılık belirlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda, okulöncesi eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının diğer bölümlerde okuyan öğretmen adaylarının tutumlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 5. *Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları ile demokratik tutumları arasındaki ilişki*

Değişkenler	*X*	*sd*	*r*
Çocuk Haklarına Yönelik Tutum	103.69	10.56	.275*
Demokratik Tutum	35.89	3.65	

*p<.05

Tablo 5 incelendiğinde, öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları ile demokratik tutumları arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir (r=.275; p<.05). Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları ile demokratik tutumları arasında düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre öğretmen adaylarının demokratik tutumları arttıkça çocuk haklarına yönelik tutumlarının da arttığı söylenebilir.

Tablo 6. *Öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının çocuk haklarına yönelik tutumlarına ilişkin regresyon analizi sonuçları*

Yordayıcı Değişkenler	Beta	t	R	R^2	Standart Hata	F
Demokratik Tutumlar	.795	4.659	.275	.075	.171	F^1=21.703*
Sınıf Eğitimi Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları	.556	3.407	.424	.180	.163	F^2=11.604*
Okulöncesi Eğitimi Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları	.407	1.187	.169	.029	.343	F^3 =1.409
Matematik Eğitimi Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları	1.728	3.564	.427	.182	.485	F^4=12.706*
Fen ve Teknoloji Eğitimi Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları	.797	1.690	.242	.058	.472	F^5=2.855
Sosyal Bilgiler Eğitimi Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları	-.030	-.073	.010	.000	.407	F^6 =.005

Yordayıcı: Demokratik Tutumlar

Bağımlı Değişken: Çocuk Haklarına Yönelik Tutum,

[1] sd=267, * p<.05

[2] sd=54, * p<.05

[3] sd=49

[4] sd=58, * p<.05

[5] sd=47

[6] sd=55

*p<.05

Tablo 6'da görüldüğü gibi öğretmen adaylarının demokratik tutumları, çocuk haklarına yönelik tutumlarının pozitif yönde önemli bir yordayıcısı olarak bulunmuştur (p<.05). Bu değişkenin öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarına ilişkin varyansı açıklama oranı .075 olarak saptanmıştır. Ayrıca yapılan analiz sonucunda, sınıf eğitimi ve matematik eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının çocuk haklarına yönelik tutumlarında pozitif yönde önemli bir yordayıcı olduğu da belirlenmiştir (p<.05). Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının çocuk haklarına yönelik tutumlarına ilişkin varyansı açıklama oranı .180, matematik eğitimi öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarına ilişkin varyansı açıklama oranı .182 olarak saptanmıştır.

Tartışma Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümlere göre çocuk haklarına yönelik tutumlarında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Buna göre okulöncesi eğitimi öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları, diğer bölümlerde okuyan öğretmen adaylarının tutumlarına göre daha yüksektir. Ayrıca öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarının da ortalamanın üzerinde olduğu belirlenmiştir. Ekici (2014) öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarını çeşitli değişkenlere göre incelediği araştırmasında, bu çalışma sonucuna benzer olarak öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümlerin çocuk haklarına yönelik tutumları üzerinde etkisi olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının, öğretmenlik mesleğini seçerken bilinçli olmaları ile çocuk haklarına yönelik tutumlarının yüksek olması arasında pozitif yönde bir bağlantı olduğu sonucuna da ulaşmıştır. Leblebici ve Çeliköz (2017) sınıf ve okulöncesi öğretmenliği öğretmen adaylarıyla yaptıkları araştırma sonucunda da, öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarının yüksek düzeyde olduğunu ancak, öğrenim gördükleri bölümlerin çocuk haklarına yönelik tutumlarında etkisi olmadığını tespit etmişlerdir. Kepenekçi ve Baydık (2009) da öğretmen adaylarıyla yaptıkları araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin tutumlarının programlara göre farklılaşmadığını belirlemişlerdir. Öğretmen adaylarının bölümlerine göre çocuk haklarına yönelik tutumlarının farklılaşmasının sebebi olarak, okulöncesi öğretmen adaylarının daha küçük yaş grubundaki çocuklarla etkileşim halinde olmaları gösterilebilir.

Yapılan bu araştırma sonuçlarına göre, öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümlere göre demokratik tutumlarında okulöncesi eğitimi öğretmen adayları lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının genel olarak demokratik tutumlarının da yüksek olduğu belirlenmiştir. Çetintaş ve Gömleksiz (2011), öğretmen adaylarının demokratik tutumlarını inceledikleri çalışmada, öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölüm bakımından demokratik tutum düzeylerinde anlamlı farklılık olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Gömleksiz ve Kan (2008), öğretmen adaylarının demokratik tutumlarını değerlendirmek amacıyla yaptıkları araştırmada, öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının öğrenim gördükleri programa göre anlamlı olarak farklılaştığını ve eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının demokratik tutum düzeylerinin tezsiz yüksek lisans öğreniminde bulunan öğretmen adaylarının demokratik tutum düzeylerinden daha yüksek olduğunu da belirlemişlerdir. Saracaloğlu, Evin ve Varol (2004), öğretmenler ve öğretmen adaylarıyla yaptıkları araştırma sonucunda, öğretmenlerin branşlarına göre, öğretmen adaylarının da öğrenim gördükleri bölümlere göre demokratik tutumlarının farklılaştığını tespit etmişlerdir. Özdaş, Ekinci ve Bindak (2014) öğretmenlerle yaptıkları araştırma sonucunda, öğretmenlerin demokrasiye ilişkin tutumlarının genel olarak yüksek olduğunu; Kiroğlu (2013) da yaptığı çalışmada öğretmenlerin katılımcı, adaletli, hoşgörüye dayalı ve eşitliğe önem veren bir demokrasi anlayışına sahip olduklarını saptamıştır. Kesici, Pesen ve Oral (2017) ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlerin sınıf içi demokratik davranışlarını inceledikleri araştırmada, öğretmenlerin sınıf içi demokratik davranışlarının yüksek düzeyde olduğunu belirlemişlerdir. Ancak yapılan bazı araştırmalar ise öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının bölümlerine göre farklılaşmadığını göstermektedir (Ektem ve Sünbül, 2011). Sarwar, Yousuf ve Hussein (2010), Pakistan'da ortaokul öğretmenlerinin demokrasiye yönelik görüşlerini incelediği çalışmada öğretmenlerin demokrasiyi kabul etmedikleri, demokrasiye karşın olumsuz tutum sergiledikleri ancak genç öğretmenlerin daha olumlu tutum sergiledikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Yapılan analizler sonucunda, öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları ile demokratik tutumları arasında anlamlı ilişkinin olduğu görülmektedir. Buna göre öğretmen adaylarının demokratik tutumları arttıkça çocuk haklarına yönelik tutumlarının da arttığı söylenebilir. Ayrıca öğretmen adaylarının demokratik tutumları, çocuk haklarına yönelik tutumlarının pozitif yönde önemli bir yordayıcısıdır. Yapılan analiz sonucunda, sınıf eğitimi ve matematik eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının, çocuk haklarına yönelik tutumlarında pozitif yönde önemli bir yordayıcı olduğu da belirlenmiştir. Nitekim Peker (2012) de, sınıf öğretmenleriyle yaptığı araştırma sonucunda, öğretmenlerin demokratik tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu saptamıştır. Uçuş ve Şahin (2012) de sınıf öğretmenleri ve okul yöneticilerinin çocuk haklarına yönelik görüşlerini aldıkları çalışmada, öğretmen ve yöneticilerin çocuk hakları konusunda yeterince bilgiye sahip olmadıklarını ve buna yönelik yeterince uygulama yapmadıklarını belirlemişlerdir. Bu araştırma ve diğer araştırma sonuçları incelendiğinde, öğretmen adaylarının demokrasi ve haklara yönelik tutumlarının öğrenim gördükleri bölümlere göre farklılaştığı ve bölümler arasındaki bu farklılığın giderilmesi için her bölümde bu konulara gerekli önemin verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Lisans programlarında bölümlere göre hazırlanan ders içeriklerinde çocuk haklarına yönelik kazanımların yer almasının öğretmen adaylarının demokratik tutumları ve çocuk haklarına yönelik tutumları üzerinde olumlu etkisi olacağı söylenebilir. Ayrıca bu çalışma farklı bölümlerde öğrenim görmekte olan öğretmen adayları ile yapılmış olduğundan daha geniş örneklem grubuyla ve farklı bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarına yönelik çalışmalar da yapılabilir. Eğitimde öğretmen, veli, öğrenci üçgeni çocukların gelişimi açısından önemli olduğu için bu boyutlar da eklenerek daha geniş kapsamlı bir araştırma desenlenebilir. Ayrıca nicel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmanın dışında, nitel araştırmalarla da daha derinlemesine incelemeler yapılabileceği bu araştırmanın bir diğer önerisidir.

Kaynakça

Almog, O. & Shechtman, Z. (2007). Teachers' democratic and efficacy beliefs and styles of coping with behavioural problems of pupils with special needs. *European Journal of Special Needs Education*, 22 (2), 115-129.

Bakir, K. (2011). *Demokratik eğitim: John Dewey'in eğitim felsefesi üzerine [Democratic education: John Dewey's educational philosophy].* Ankara: Pegem Akademi.

Basar, H. (2006). *Sınıf yönetimi [Classroom management].* Ankara: Anı Yayıncılık

Bulandere, V. (2014). *Öğrencilerin vatandaşlık ve demokrasi eğitimi dersi kazanımlarını elde etme düzeyleri ve derse yönelik görüşleri [The student's obtainment levels of citizenship and democracy education course gains (Sample of the city of Erzurum)].* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Buyukozturk, S. Cakmak, E.K., Akgun, O.E., Karadeniz, S. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri [Scientific research methods].* Ankara: Pegem A Yayınları.

Cetintas, S. & Gomleksiz M. N. (2011). Öğretmen adaylarının demokratik tutumları (Fırat, Dicle, 7 Aralık, Cumhuriyet ve Erzincan Üniversiteleri eğitim fakülteleri örneği. [Democratic attitudes of prospective teachers (Case of Fırat, Dicle, 7 Aralık, Cumhuriyet and Erzincan Universities)]. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi,* 17, 1-14.

Dogru, S.Y. (2014). Yasal düzenlemeler [Legal regulations]. Doğru, S. Y. (Ed.) *Çocuk hakları ve koruma kitabı [Children's rights and protection book].* Ankara:Eğiten Kitap.

Ekici, Y. F. (2014). Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. [Examining prospective teachers' attitudes towards child rights in terms of some variables]. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8, 66-77.

Ercoskun, M. H. & Nalcaci, A. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının empatik beceri ve demokratik tutumlarının incelenmesi [Examination of empathic skills and democratic attitudes of classroom teacher candidates]. *Milli Eğitim Dergisi*, 180, 204-215.

Ersoy, A. F. (2011). İlköğretim öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin algıları. [Elementary School Students' Perceptions Related to Children's Rights]. *İlköğretim Online*, 10(1), 20-39.

Gokler, R. (2009). Okullarda akran zorbalığı [Peer bullying on school]. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 511 537.

Gomleksiz, M. N. & Kan, A. U. (2008). Eğitim fakültesi ve tezsiz yüksek lisans programlarında kayıtlı öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının değerlendirilmesi (Fırat üniversitesi örneği) [Evaluation of the democratic attitudes of registered teacher candidates in the education faculty and non-thesis postgraduate programs (Firat University example)]. M*illi Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 178, 44-64.

Gozutok, F. D. (1995). *Öğretmenlerin demokratik tutumları [Teachers' democratic attitudes].* Ankara: Türk Demokrasi Vakfı Yayınları.

Hotaman, D. (2009). Demokratik eğitim: demokratik bir eğitim programı [Democratic education: a democratic education program]. *Internationel Symposium On Democracy Edutacion In Europe Proceedings,* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 474–485.

Karaman Kepenekci, Y. (2006). A study of university students' attitudes towards children's rights in Turkey, *The International Journal of Children's Rights.* 14. 307–319.

Karsli, M.D. (2006). *Etkili okul yöneticiliği* [*Effective school management].* İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Kesici, A., Pesen, A., &, Oral, B. (2017). Öğretmenlerin sınıf içi demokratik davranışlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. [Examining teachers' democratic behaviors ın the classroom according to various variables]. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (60), 34-45.

Kiroglu, K. (2013). Is my social studies teacher democratic? *Eurasian Journal of Educational Research*, 50, 127-142.

Leblebici, H. & Celikoz, N. (2017). Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları [Prospective teachers' attitudes towards children rights]. *International Journal of Social Sciences and Education Research Online*, 3(1), 307-318.

Morero, F. O., Maydeu-Olıvares, A., Nygren, E. T., Whıte, J. R., Fernandez, N. P. & Skewes, C. M. (2006). Social problem solving predicts decision making styles among us hispanics. *Personality And Individual Differencens*, 41, 307–317.

Ozdas, F., Ekinci, A., & Bindak, R. (2014). Öğretmenlerin demokrasiye ilişkin tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. [Analyzing teachers' attitudes towards democracy in terms of some variables]. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 15 (3). 65-81.

Peker, R. (2012). *Sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumlarının değerlendirilmesi (Manisa ili örneği). [The assesment of te class teachers democratic attitudes and attitudes regarding childrens rights (Case Manisa)].* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı. Burdur.

Sadik, F. & Sari, M. (2012). Çocuk ve demokrasi: ilköğretim öğrencilerinin demokrasi algılarının metaforlar aracılığıyla incelenmesi. [Child and democracy: examination of elementary education school students' democracy perception by metaphors]. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 1(1).48-62.

Sagır, M. & Gozler, A. (2016). Sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşleri ve farkındalık düzeyleri. [Primary school teachers' views and awareness levels about child abuse and neglect]. *Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*. 3 (5). 67-102.

Samanci, O. (2010). Democracy education in elementary schools. *The Social Studies*, 101(1), 30-33.

Saracaloglu, A. S., Evin, I., & Varol, S. R. (2004). İzmir ilinde çeşitli kurumlarda görev yapan öğretmenler ile öğretmen adaylarının demokratik tutumları üzerine karşılaştırmalı bir araştırma [A comparative research on the democratic attitudes of the teachers and the prospective teachers]. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 335-363.

Sarwar M, Yousuf M. I. & Hussein S. (2010). Attitude toward democracy ın pakistan: secondary school teachers' perceptions. *Journal of College Teaching & Learnings*, 7 (3), 33-38.

Seyhan, G. B., & Cansever, B. A. (2017). Öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin algılarının materyal tasarımları ve görüşleri çerçevesinde incelenmesi. [Examining teacher candidates' child rights perception within material designs and thoughts] *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(41), 98-119.

Shumba, A. (2003). Children's rights in schools: what do teachers know?, *Child Abuse Review,* 12 (4), 251-260.

Simsek, S. (2015). Eğitimle ilgili temel kavramlar.[Basic concepts about education] Saylan, N. (Ed.) *Eğitim bilimine giriş [Introduction to educational sciences].* (ss.1-18). Ankara:Anı Yayıncılık.

Topses, M.D. (2014). *Eğitim sosyolojisi* [Educational sosyology]. Ankara: Nobel yayıncılık.

Turupcu, A. & Gultekin Akduman, G. (2015). Okul öncesi eğitim ve çocuk hakları. [Preschool education and child rights] Uyanık Balat, G. (Ed.) *Okul öncesi eğitime giriş [Introduction to preschool education].* (ss.235-252). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Ucus, S., & Sahin, A. E. (2012). Çocuk hakları sözleşmesine yönelik öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin görüşleri. [Opinions of teachers and school headmasters about the convention of children rights]. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi,* 3 (1), 25-41.

Türkçe Yapılandırılmış Özet

Problem Durumu: Bireylerin, toplum içerisinde uyum içinde yaşaması, haklarına yönelik farkındalık kazanmış olması, demokratik bir ortamda kendini ifade edebilmesi ve demokratik bir birey olması eğitim kurumlarının temel görevidir. Bu açıdan eğitim kurumlarında demokratik bir ortamın oluşturulmaması ve öğretmenlerin çocukların haklarını tam ve doğru olarak bilmemesi, çocukların fiziksel, ekonomik, duygusal,

cinsel ve eğitimsel ihmal ve istismara uğramalarına neden olabilmektedir. Demokratik bir ortamda öğretmenin çocukların fikirlerini alması, yapılacak işler konusunda fikir alışverişinde bulunması ve çocuklara seçme hakkı tanıması beklenmektedir. Böyle bir öğretmenle birlikte çocukların sorumluluk sahibi, bilinçli ve nitelikli bir birey olarak yetiştirilmesi toplumun mutluluğu ve geleceği için önemlidir. Dolayısıyla öğretmenlerin çocuk hakları konusunda bilinçlendirilmeleri ve uygulamaya dönük çalışmalara yer vermeleri önem kazanmaktadır. Çocukların haklarının farkında olan bu öğretmenlerin görevlerini yerine getirmeleri beklenmektedir. Okul öncesi dönemden itibaren haklarını bilen ve koruyan çocukların da büyüdüklerinde başkalarının haklarına saygı gösteren bireyler olacakları düşünülmektedir. Öğretmen adaylarının da demokratik tutuma ve çocuk haklarına yönelik olumlu tutuma sahip bireyler olmaları beklenmektedir. Ancak yapılan literatür taraması sonucunda öğretmen adaylarının bu konulara yönelik tutumlarını belirleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Eğitimin temelini oluşturan öğretmen adaylarının demokrasi ve çocuk hakları ile ilgili tutumlarının ortaya çıkarılması bu nedenle büyük önem taşımaktadır.

Araştırmanın Amacı: Bu araştırmanın amacı, Uludağ Üniversitesi Temel Eğitim, Fen ve Teknoloji, Matematik Ve Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasındaki ilişkinin öğrenim gördükleri bölümler açısından incelenmesidir.

Araştırma Yöntemi: Uludağ Üniversitesi Temel Eğitim, Fen ve Teknoloji, Matematik ve Sosyal Bilgiler Eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile çocuk haklarına yönelik tutumları arasındaki ilişkinin öğrenim gördükleri bölümler açısından incelenmesine yönelik olarak yapılan bu araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemi 2016-2017 öğretim yılında Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesine devam eden, Sınıf Eğitimi (N=55),Okul Öncesi Eğitim (N=50), Fen ve Teknoloji Eğitimi (N=48), Matematik Eğitimi (N=59) ve Sosyal Bilgiler Eğitimi (N=56) öğretmen adayları olmak üzere toplam 268 öğretmen adayından oluşmaktadır. Araştırmada Gözütok (1995) tarafından geliştirilen 'Demokratik Tutum Ölçeği ve Karaman Kepenekçi (2006) tarafından geliştirilen 'Çocuk Haklarına İlişkin Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım olup olmadığını belirlemek için Kolmogorov-Smirnov normallik testi yapılmıştır. Bu test sonucunda dağılımın normal olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının ve çocuk haklarına yönelik tutumlarının öğrenim gördükleri bölümlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Kruskall Wallis-H (KWH) testi uygulanmıştır. Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarıyla demokratik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla da Pearson Korelasyon Katsayısı tekniği kullanılmıştır. Ayrıca araştırmanın amacına yönelik olarak, öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının çocuk haklarına yönelik tutumlarını yordama gücünü belirlemek amacıyla basit doğrusal regresyon analizi yöntemi ile veriler analiz edilmiştir.

Araştırmanın Bulguları: Araştırmanın bulgularına göre öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümlere göre çocuk haklarına yönelik tutumlarında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Buna göre okulöncesi eğitimi öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları, diğer bölümlerde okuyan öğretmen adaylarının tutumlarına göre daha yüksektir. Ayrıca öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarının da ortalamanın üzerinde olduğu belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri bölümlere göre demokratik tutumlarında okulöncesi eğitimi öğretmen adayları lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının genel olarak demokratik tutumlarının da yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan analizler sonucunda, öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları ile demokratik tutumları arasında anlamlı ilişkinin olduğu görülmektedir. Ayrıca öğretmen adaylarının demokratik tutumları, çocuk haklarına yönelik tutumlarının pozitif yönde önemli bir yordayıcısıdır. Bu değişkenin öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarına ilişkin varyansı açıklama oranı .075 olarak saptanmıştır. Ayrıca yapılan analiz sonucunda, sınıf eğitimi ve matematik eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının çocuk haklarına yönelik tutumlarında pozitif yönde önemli bir yordayıcı olduğu da belirlenmiştir. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının çocuk haklarına yönelik tutumlarına ilişkin varyansı açıklama oranı .180, matematik eğitimi öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumlarına ilişkin varyansı açıklama oranı .182 olarak saptanmıştır.

Araştırmanın Sonuçları ve Önerileri: Öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik tutumları ile demokratik tutumları arasında anlamlı ilişkinin olduğu görülmektedir. Buna göre öğretmen adaylarının demokratik tutumları arttıkça çocuk haklarına yönelik tutumlarının da arttığı söylenebilir. Bu araştırma ve diğer araştırma sonuçları incelendiğinde, öğretmen adaylarının demokrasi ve haklara yönelik tutumlarının öğrenim gördükleri bölümlere göre farklılaştığı ve bölümler arasındaki bu farklılığın giderilmesi için her bölümde bu konulara gerekli önemin verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Lisans programlarında bölümlere göre hazırlanan ders içeriklerinde çocuk haklarına yönelik kazanımların yer almasının öğretmen adaylarının demokratik tutumları ve çocuk haklarına yönelik tutumları üzerinde olumlu etkisi olacağı söylenebilir. Ayrıca bu çalışma farklı bölümlerde öğrenim görmekte olan öğretmen adayları ile yapılmış olduğundan daha geniş örneklem grubuyla ve farklı bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarına yönelik çalışmalar da yapılabilir. Eğitimde öğretmen, veli, öğrenci üçgeni çocukların gelişimi açısından önemli olduğu için bu boyutlar da eklenerek daha geniş kapsamlı bir araştırma desenlenebilir. Ayrıca nicel araştırma yönteminin kullanıldığı bu çalışmanın dışında, nitel araştırmalarla da daha derinlemesine incelemeler yapılabileceği bu araştırmanın bir diğer önerisidir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen adayları, demokratik tutumlar, çocuk hakları.